

Béniné Virág Mária: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár automatizálása

1. 2001-2004 - a FSZEK egységeinek egy szintre hozása - az egységes infrastruktúra kialakítása

1.1. 2001 átadásra került a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi épületegyüttese

- Ø 2000-ben áttértünk a Corvina integrált könyvtári rendszer használatára, egy központi adatbázis kialakítása volt a célunk – akkor az audiovizuális állomány teljes egésze és a Központi könyvtárban elérhető könyvek bibliográfiai és példányadatai kerültek: 380 ezer bibliográfiai rekord és 600 ezer példány – konvertálásra kerültek (TextLib-ből),
- Ø bevezetésre került a Központi könyvtárban a számítógépes kölcsönzés,
- Ø a Központi Könyvtárban 150 munkaállomást használhattak olvasóink és ugyanennyin folyt az adatok feldolgozása és a tájékoztató tevékenység,
- Ø felmérésre került a tagkönyvtári hálózat állapota – ekkor még 74 tagkönyvtár működött Budapesten igen különböző körülmények között,
- Ø meghirdették az Informatikai Kormány Biztosság SZT-IS-2-es pályázatát – Internetet a könyvtáraknak! – 23 tagkönyvtárunkkal indultunk.

1.2. 2002 – az első lépcsőfok az egységes szolgáltatás kialakítására

- Ø elkészült a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fejlesztési koncepciója: cél az egységes könyvtári szolgáltatás beindítása, a megfelelő infrastruktúra kiépítése valamennyi egységünkben.
- Ø az IKB SZT-IS-2 pályázatán 23 szolgáltató helyen kaptunk lehetőséget Internet szolgáltatás kialakítására, ez a fiókkönyvtárak egyharmadát jelentette, - ekkor 23 lokális hálózat épülhetett ki és beszerzésre került 179 db számítógép – egyelőre Internet-szolgáltatás céljából, a központban 20 fős számítógépes oktatóterem került kialakításra.
- Ø megterveztük a tagkönyvtárak központi adatbázishoz kapcsolódását: a központi Corvina-adatbázisból történő online szolgáltatás beindítása tesztelési szakaszban,
- Ø a fejlesztési koncepció alapján beruházási- és költségterv készült valamennyi szolgáltató könyvtár egy informatikai szintre hozására.

1.3. 2003 – a központi szolgáltatási rendszer előkészítése, infrastruktúra kialakítása

- Ø központi adatbázis kialakításra került: az eddigi négy különálló TextLib adatbázist konvertáltuk Corvinába,
- Ø az IHM SZT-IS 18-as és 2B pályázatainak nyerteseként beszerzésre kerültek a web megjelenítést biztosító eszközök: Windows2000 és MS-SQL, web szerver, portál-szoftver,
- Ø 18 tagkönyvtárban lokális hálózat épült,
- Ø decemberben 4 kerületi tagkönyvtárat kapcsoltunk a központi Corvina-adatbázishoz, és elindítottuk a gépi kölcsönzést,
- Ø a Fővárosi Önkormányzat beruházásaként a gépi kölcsönzések beindításához szükséges géppark (193 db számítógép a szükséges perifériákkal - blokknyomtatók, vonalkód olvasók és A/4-es nyomtatók) év végére beszerzésre került.

1.4. 2004 – célunk a tagkönyvtárakban egységes szolgáltatási alapok megteremtése

- Ø a központi épületegyüttes lokális hálózatát korszerűsítettük,
- Ø további 18 tagkönyvtárban lokális hálózat került kiépítésre,
- Ø ütemeztük az informatikai eszközök beállítását – lehetővé téve a gépi kölcsönzés bevezetését,
- Ø negyedévente 14 tagkönyvtár központi adatbázishoz csatlakozása történt meg,

- Ø központosítottuk az informatikai üzemeltetést: egységes platform WindowsXP, gépek tartományba, tagkönyvtárak VPN-be szervezése.
- Ø FSZEK tagkönyvtárak megoszlása a fővárosban: 2005 év elején 61 intézményünk van

Buda	18
Észak-Pest	13
Dél-Pest	15
Kelet-Pest	13
Központi könyvtár	1
Szolgáltatóház (raktár, nyomda)	1

2. A világhálózathoz való csatlakozás története - közelebbi kapcsolat a NIIF irodával

2.1. **2001** végén tárgyalást kezdeményeztünk Nagy Miklóssal és Tétényi Istvánnal a FSZEK fejlesztési terveiről, az egységes szolgáltatás és az egyenletes távkapcsolat biztosításáról.

- Ø többféle koncepciót vitattunk meg
  - csillagpontos hálózat a Szabó Ervin térhez – anyagi erőforrásunk ehhez nem adott,
  - NIIF központú hálózat – anyagi erőforrást kell biztosítani mindkét fél részéről,
- Ø Véglátnak: NIIF biztosítja a bérelt vonalat, de a Szabó Ervin téren lesz az adatbázis-szerver – ezért szükséges a központ sávszélességét növelni,
- Ø 2002-ben az IKB SZT-IS-2 pályázatán a NIIF nyerte meg az ország könyvtárainak biztosítandó Internet szolgáltatást, ezzel a korábban elgondolt hálózati koncepciónk megerősítést nyert.

2.2. **2002** –a boldog tudatlanság időszaka

- Ø tagkönyvtáraink világhálóhoz való csatlakozása: 23 IKB nyertes tagkönyvtárunkban a távkapcsolat és az ADSL tesztelése,
- Ø Internet-szolgáltató helyek kialakítása,
- Ø virtuális magánhálózat koncepciója – tesztelési szakasz.

2.3. **2003** – együttműködés a NIIF és a SZTAKI szakembereivel, tervezés időszaka,

- Ø januárban gigabites kapcsolat épült a központi épületegyüttesünkhöz (ELTE),
- Ø 18 tagkönyvtárunk csatlakozott a világhálóhoz a NIIF támogatásával (12 ADSL, 6 bérelt vonali kapcsolat),

2.4. **2004** – a FSZEK központosítási törekvései és az informatikai üzemeltetés problémái

- Ø további 18 tagkönyvtárunk csatlakozott a világhálóhoz (VIII. és XIII. kerület kivételével mindenütt ADSL kapcsolat), év végére emelkedett a sávszélesség,
- Ø csatlakoztunk az IP telefónia projekthez az ADSL-en keresztüli VoIP-szolgáltatás tesztelését felvállalva. Decemberre a központi épületegyüttesünkben már az Internet vonalra lett terelve a telefon-forgalom nagyobbik része.
- Ø 2005 eleje a tagkönyvtárak IP telefonokkal való felszerelése – a telefonálási szokások felmérése, telefonálás az ADSL vonalakon.
- Ø sokasodtak a problémák: vírusinvázió, hálózati eszközök meghibásodásai, szakemberhiány, hogyan tovább?

Ø a FSZEK intézmények kapcsolódása a világhálózathoz:

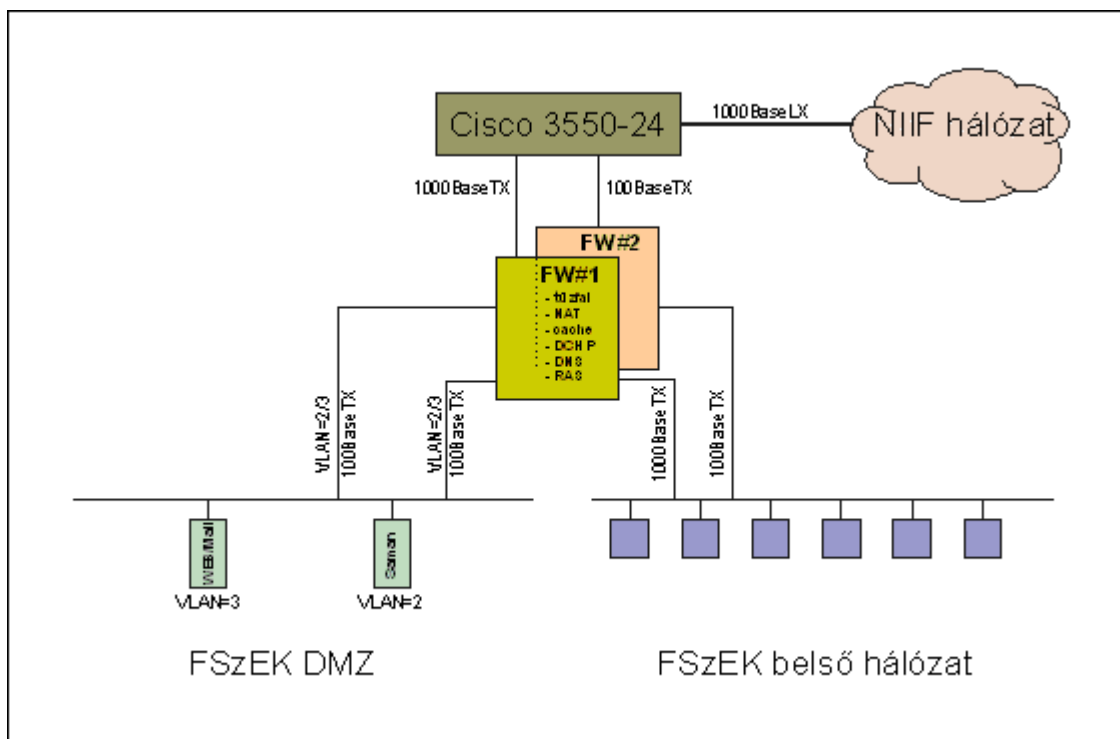
Sáv-szélesség	Könyvtár-szám
1 Gbit/sec	1
ADSL-2	10
ADSL-1	42
MLLN 128	4
MLLN 64	4

3. Az informatikai infrastruktúra és a központi menedzsment

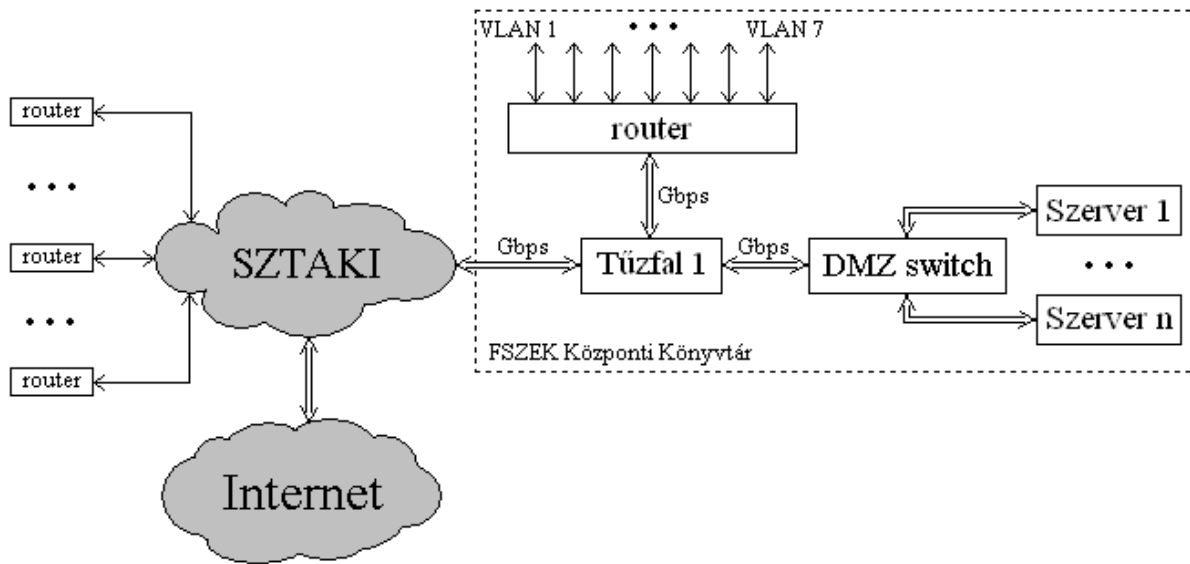
3.1. Az informatikai üzemeltetés központosítása

- Ø a központi épületegyüttes sáv szélességének növelése,
- Ø külső szakértő cégek bevonása az üzemeltetésbe (outsourcing)
  - o a tagkönyvtárak VPN-be szervezése - SZTAKI,
  - o LAN felügyeleti szerződés a központi épületegyüttes lokális hálózatának védelmére,
  - o Firewall biztosítása a központban: IPtables alapú csomagszűrő és állapotfigyelő tűzfal.

1. ábra A Központi könyvtár belső hálózata

2. ábra: A FSZEK kapcsolódása egymáshoz

a. FSZEK géppark 2005 elején

Olvasók által használható géppark	Adatbázisok elérésére (CD, online, korlátozott Internet-használat)	300
	Katalógusok OPAC és MOKKA, VOCAL elérésre	120
	Internet-használatra	150
Könyvtárosi munkaállomás	Kölcsönzési kliensek blokknyomtatóval és vonalkód-olvasóval	150
	Háttér munka támogatása állománymozgás dokumentálása, irodai munka	120
	Szerzeményezés, feldolgozás	40
Oktatóterem	Könyvtárosok és olvasók továbbképzése	21
Informatikai háttér munka	Adatbázis-, web, mail szerverek	5
	Üzemeltetéshez szerverek Firewall, System Management Server, tartományi szerverek	10
	Távfelügyeletet, informatikai fejlesztéseket támogató számítógépek	30

b. Könyvtári szakmai munka támogatása

- Ø A Központi könyvtárban és a tagkönyvtárakban folyó könyvtári tevékenység egy szintre hozásának lépései a könyvtári munka számítógépes támogatására:
  - a dolgozók át- és továbbképzése,
  - a munkatársak szemléletének átformálása: a könyvtár eszközeinek használata jogosultságfüggő módon,
  - az olvasói térben csak referens tevékenység,
  - irodai terek gépeinek szeparálása az olvasó tértől,
- Ø a tagkönyvtári hálózat teljes központosítása
  - 2004 portál-rendszer bevezetése –: <http://www.fszek.hu> – SupPortál rendszerű portál-szoftver, mely lehetőséget ad a weblap szerkesztésére html programozási ismeretek nélkül jogosultságfüggően,
  - Gépi kölcsönzés központi adatbázisból: a munkaállomások védelme IP-cím alapján, az egyes tevékenységek korlátozása jogosultságok alapján,
  - 2005 – a központosított szerzeményezés kialakítása – eddigi 5 központ összevonása,
- Ø Szakmai teamek alakulása a különböző munkafolyamatok átszervezésére
  - 2003 - honlap munkacsoport: könyvtárosok részvétele a szerkesztő munkában – cikkek feltöltése, a 60 tagkönyvtár rendezvényeiről központi tájékoztatás, az Intranet használata az egységes belső tájékoztatásra.
  - 2004 - kölcsönzési munkacsoport: központosított adminisztráció, egységes olvasójegy használata minden egységben, egységes kölcsönzési politika kialakítása, egységes adatkezeléssel.
  - 2005 - referens munkacsoport: a tájékoztató tevékenység egy szintre hozására - online (CD-szerveren ill. Interneten elérhető) adatbázisok használati módja, a tájékoztató könyvtárosok továbbképzése, a portál Intranet felülete mint tájékoztató segédeszköz.

2. Távlatok

- Ø 2004 végén a VoIP szolgáltatás bevezetése
- Ø Digitalizálási program: a ritkaságok gyűjteményének digitalizálása, egységes platform kialakítása.
- Ø Távoli online adatbázisok és digitalizált művek elérése minden egységünkben.

Az informatikai fejlődés határtalan lehetőségeket nyújt. A könyvtárak fő feladata a szinten tartás, ehhez anyagi erőforrás szükséges, hiszen a hardvereszközök amortizálódnak, a szoftverek elavulnak. Folyamatosan figyelni kell a külvilágra is, és tanulni egymástól. Egyre nagyobb szükség van szakmai konferenciák, konzultációk és találkozók szervezésére a hasonló helyzetben lévő közintézmények tevékenységének megismerésére és megismertetésére. A magyar könyvtárak nagy része már hasonló fejlettségi szinten van, ezért nagyon fontos lenne, hogy a minisztériumok és más állami szervek a szinten tartást is támogassák, ne csak az új tevékenység bevezetését.